

Godservaring

Gemis en verlangen

Het thema van deze senioren­dag is Godservaring. Dat leek ons, de commissie Vorming en Toerusting, een onderwerp, waarvan we dachten dat daar grote behoefte aan zou zijn om met elkaar over van gedachten te wisselen. De reden: als je het daarover hebt, over de vraag, of u/jij wat/veel van God ervaart, dan zijn er nogal wat mensen die zeggen dat ze eigenlijk bijzonder weinig van God merken. Vraag je verder, dan gaat het over het eigen leven, waarin God niet erg ervaren wordt. Maar ook het wereldgebeuren wordt dan al snel genoemd, als een terrein waarop God weinig van zich lijkt te laten zien, zo zeggen mensen je dan.

Ben je met elkaar over dit onderwerp in gesprek, dan gebeurt er nog wat anders. Dan verwijzen mensen nogal eens naar evangelische of naar pinksterachtige groepen. Men heeft het idee dat God daar wel heel erg sterk ervaren wordt. Dat blijkt uit de manier waarop ze over God praten. Dan heeft God van alles aan en voor ze gedaan.

Ambivalent

Wat opvalt, is dat daar vanuit onze kerken nog wel eens met een zekere jalouzie naar gekeken wordt, terwijl men tegelijkertijd ook zegt dat men zich daar niet echt bij thuisvoelt. Is het ons te geprononceerd, te uitgesproken? Die vrijmoedigheid, die daar gevonden wordt, hebben wij niet. Opvallend ambivalent zijn we daarin. Want - nogmaals - we zouden er best wat van willen hebben, dat is de ene kant, terwijl we dat - aan de andere kant - vaak nogal erg vroom vinden. Iets dat we zelf zo niet hebben. We zijn zelf, om het maar even raar te zeggen, 'geseculariseerde gelovigen' geworden. We geloven wel - o wee, als iemand dat zou betwisten - , maar erover praten, tot uitdrukking brengen wat we geloven, hoe we daarin staan, dat kunnen we eigenlijk nog maar amper. Dan zeggen we vaak: 'Dat vind ik moeilijk om te zeggen.'

Ervaringen in een kerkdienst

Het is van veel mensen vaak een eerste reactie: zeggen dat ze zo weinig van God ervaren. Maar praat je daarna met ze door, stel je een kerkdienst aan de orde, dan zullen velen zeggen dat er wel degelijk momenten zijn dat ze iets van God ervaren. Zo ken ik een aantal mensen, die dat zeggen in verband met de zegen; anderen zeggen dat het ook door een lied kan gebeuren dat ze worden geraakt. Is dat geraakt worden hetzelfde als in/door het lied iets van God ervaren? Veel minder hoor ik dat rond de preek! Wordt God daar niet ervaren, als een Godswoord dat naar je toekomt). Mensen zullen dat niet gauw zeggen. Maar zo wordt een preek door veel mensen ook niet beleefd. Een preek is mooi of goed. Het woord Godservaring zullen we hier niet gauw gebruiken. We komen hier aan een punt, waarop ik straks terug wil komen.

Wat is Godservaring?

Maar eerst wil ik met u nog wat preciezer naar de Godservaring kijken. We ontdekten in de commissie Vorming en Toerusting in het gesprek dat we hierover hadden, al snel dat we hier op een terrein zitten waar het nog niet zo simpel is om erover te praten. Dat heeft te maken met de dingen waarmee ik begonnen ben, maar ook nog met iets anders, en wel met de vraag: waar hebben we het eigenlijk over, als we over Godservaring spreken. Wat is dat: Godservaring? Moet dat ook zo intens zijn als we denken. Zie wat ik daar aan het begin over zei, toen ik het had over de evangelische en pinkstergroepen.

Pastorale handreiking

Om helder te krijgen wat ermee bedoeld wordt, wil ik inzetten bij de *Pastorale handreiking* die kort geleden is verschenen. De handreiking heet '*Spreken over God*'. In november 2010 is hierover in een vergadering van de synode gesproken. Het stuk is van de hand van de scribe, Arjan Plaisier. Mij gaat het hier om twee hoofdstukjes: 3 en 4. Hoofdstukje 3 heet 'Ervaring van God', hoofdstukje 4 'Gemis aan ervaring van God'. Een opvallende volgorde, zou ik zeggen: om het eerst om ervaring te hebben en daarna over gemis aan ervaring. Ik zou het eerder andersom doen, maar dit terzijde.

Ervaring als weerklank in mensen wat van God komt

Plaisier zet in bij de opmerking dat (spreken over) God en ervaring niet zonder elkaar kunnen. En dan zet hij *ervaring* af tegen *theorie* als een van buiten geleerd lesje. God geeft ervaring, zo zegt hij. We zullen straks nagaan of je dat wel op deze manier kunt zeggen. Boeiender op dit moment vind ik zijn formulering wat ervaring is. Hij definieert het als: 'de weerklank in mensen van wat van God komt'. En dan noemt hij de Psalmen als een boek van ervaringen van mensen: gelovigen die met anderen delen wat zij van God gehoord,

ontvangen en ervaren hebben. Een aansprekend voorbeeld, dunkt me, omdat de Psalmen nu juist het bijbelboek is dat zo dichtbij mensen staat, omdat ze daarin hun gevoel vaak verwoord zien.

We moeten hier even op door, omdat dit wel eens heel erg behulpzaam zou kunnen zijn met betrekking tot onze ervaringen. Wat je hier namelijk kunt zien, is dat we de ervaringen best wel hebben, anders zouden de Psalmen ons nooit kunnen raken.

Het punt zit er - mijns inziens - meer op vast dat we geen eigen taal meer hebben om onze eigen ervaringen mee tot uitdrukking te brengen. Dat durven we niet. Dat kunnen we ook niet echt. Dankbaar maken we dan gebruik van de taal van anderen, in dit geval de Psalmen. Maar het geldt ook op andere gebieden, b.v. rond het gebed. We hebben zelf nog maar amper taal daarvoor, maken daarom dankbaar gebruik van gebeden van anderen.

Om in alle voorlopigheid even iets van een eerste conclusie te formuleren. De ervaringen hebben we wel, al zijn die misschien een stuk minder spectaculair dan bij evangelische of pinkstergroepen, maar we zijn - om diverse redenen die ik zojuist aangaf - minder in staat om dat te formuleren, om dat in taal weer te geven.

Bijbel als ervaringsboek

Ik keer naar Plaisier terug. In hoofdstuk 3 houdt hij dan een heel verhaal over hoe mensen in de Bijbel spreken over hun ervaringen met God. De Psalmen mogen een ervaringsboek zijn, maar ook het Nieuwe Testament is dat bij uitstek - zo Plaisier - , omdat het vertelt over een God die in vlees en bloed hoorbaar tastbaar en zichtbaar was. Ik hoor het u al zeggen: 'Dat is allemaal mooi en prachtig, maar dat was toen ook al wel een stuk makkelijker, met Jezus die op de aarde rondliep', en/of: 'Zij mogen dat *toen* gehad hebben, maar *ik* heb zulke ervaringen niet.' Dus je bent er niet, zoals Plaisier suggereert, door te zeggen: 'God laat zich ervaren.' Niet dat het niet waar is, maar het probleem is dat men die ervaring niet opdoet.

Ongelukkig woord

Nu kan ik Plaisier in zijn redenering blijven volgen - hij maakt verder beslist nog belangrijke opmerkingen over de ervaring, maar ik wil eigenlijk terug naar de ervaring zelf. En wel om te zeggen dat ik ervaring eigenlijk een hoogst ongelukkige term vind, een woord dat ons eigenlijk niet verder brengt, maar er eerder voor zorgt, dat we ons ongelukkig voelen, omdat het velen van ons aan ervaring van God ontbreekt.

Ik wil zelf liever een andere kant op, juist ook omdat we hier met een begrip (Godservaring) van doen hebben dat eigenlijk niet erg helder is. De een vult het op de ene manier in, de ander doet dat weer heel anders.

Andere inzet

Ik zet liever anders in. Door over Godservaring te spreken zetten we namelijk direct bij onszelf in. Dan gaat het om: wat wij van God ervaren. We moeten echter niet bij onszelf beginnen, dunkt me, maar eerst bij de andere kant, bij God. En dan komen we bij het woord dat aan de ervaring vooraf gaat, bij 'openbaring'. In de theologie vormen ze een duo. Dan gaat het over 'openbaring (van Godswege) en ervaring (aan de kant van de mens)'. In de protestantse traditie vullen dat woord openbaring als volgt in: we zeggen dat God zich openbaart (d.i. dat Hij zich laat zien) door zijn Woord. Kortom, het eerste dat we over God moeten zeggen, is dat Hij spreekt. Als mensen zeggen: Ik zie niets van God, dan ben ik vaak geneigd om te zeggen: het gaat er in eerste instantie niet om of je iets ziet van God, maar of Hij - tot je - spreekt.

Spreken en luisteren

Als we over God spreken, dan moet je weten dat jij zelf altijd adres bent, oftewel dat je niet over God kunt spreken zonder dat je weet dat jij daar zelf direct bij ingeschakeld bent. Als je het over God hebt, dan heb je het dus ook over jezelf. Dat is iets dat je niet mag vergeten. Doe je dat wel, dan kom je in een denken en spreken terecht dat tot de problemen leidt, waarmee we begonnen.

Dat dat het geval is, dat jij daarbij betrokken bent, is niet moeilijk duidelijk te maken. Bij iemand die spreekt, - God in dit geval - hoort immers ook een ander. Spreken doe je niet in het luchtledige. Bij het spreken van de een hoort een luisteraar/hoorder.

Het begint in de kerk

Ziet u wat ik intussen gedaan heb? Ik heb dat woord 'ervaring' vervangen door 'horen'. Ik zou zeggen, dat is waar het naar mijn idee in het christelijk geloof over om gaat: om het horen van het evangelie. Datzelfde evangelie maakt duidelijk dat het niet bij het horen kan blijven, dat het uiteindelijk erom gaat of je ook doet wat je gehoord hebt. Het woord moet rijkelijk vrucht dragen, om de gelijkenis van het zaad (Lucas 8) te citeren.

Het voordeel van deze gedachtengang is tevens dat de kerk op deze manier de plek wordt waar het allemaal begint. Het is immers de plek waar het evangelie klinkt, en waar elke zondags hoorders zitten. Tenminste, als je naar de kerk komt om het evangelie te horen.

Horen: een actieve daad

Op dit horen wil ik nog even verder doorgaan. Omdat het dan eigenlijk om een uiterst actieve handeling gaat. Veel horen is bij ons aanhoren. We ontvangen het, hebben vaak commentaar op wat we ontvangen, we zijn het er wel of niet mee eens, en daar blijft het nogal eens bij.

Wat ik bij die manier van reageren nog wel eens mis, is iets van een ervaring dat God door de woorden van de predikant tot je wil spreken. Ik zeg het in alle voorzichtigheid, omdat het erop zou kunnen lijken dat ik gezag zoek te claimen. Mij gaat het echter om het begin van een houding: iets van de andere kant te willen horen, waarmee jij in je leven mee aan het werk wil, zoekend hoe je daar in de komende week iets van kan waarmaken. Kijk, als dat gebeurt, dan wordt er in de wereld iets van het evangelie zichtbaar. Dat lijkt me nog belangrijker, als ik dat woord tenminste mag gebruiken, dan dat mensen God ervaren. Omdat dat, die ervaring, toch teveel binnen in iemand zit, getuige de uitspraak: 'Dat ervaar ik zo.' Daar kan niemand meer bij. Maar het wordt ook voor anderen niet erg zichtbaar. Het is alleen iets van jou.

Als je met mensen over hun Godservaringen spreekt, zal je ook zien hoe kwetsbaar ze zijn, en dat een gesprek hierover niet eenvoudig is, omdat mensen dan al snel het gevoel hebben dat je aan hun ervaring komt. De ervaringen spelen zich vaak ook af op de kwetsbare momenten van iemands leven. Dat maakt het helemaal teer en gevoelig.

Kerk als plaats van God

Het brengt me op een punt dat ik hier graag aan de orde wil stellen. Of liever nog in de vorm van een vraag zou willen brengen. Wat is kerkgang voor u? Is dat ook ontmoeting met *God*? Is dat ook je voor Hem openstellen? Hebt u ook het gevoel in een heilige ruimte te treden, als u zondagmorgen de kerk binnenkomt? Aan de manier waarop het zondagmorgen nog wel eens wil toegaan, merk je dat niet altijd. Mensen zijn wel erg vaak met hun eigen besognes bezig. Aan dat soort zaken is niet altijd af te lezen dat men oog heeft dat het hier om een ruimte gaat, waarin God zich wil laten ontmoeten. Een ruimte die erom vraagt om met eerbied voor God betreden te worden.

Dat is waar ik hier aandacht voor vraag: dat de kerkdienst allereerst als ontmoetingsplaats van God gezien/ervaren wordt! God die met ons spreekt en naar ons luistert.

Intensief bezig met de dingen van God

Wat ik met dit alles niet minder wil laten horen, is dat het probleem van de Godservaring: het gemis daaraan, ook wel eens te maken zou kunnen hebben met een (gebrek aan) intensief bezig zijn met de dingen van God. Als dat niet gebeurt, dan kan er, naar mijn inzicht, ook weinig ervaren worden. Zie wat ik hierboven zei: over God spreken, kan niet zonder dat je daar zelf ook in/bij betrokken bent. Heel simpel gezegd, het moet wel van twee kanten komen. Wie zegt weinig van God te ervaren, zou misschien kunnen beginnen bij zichzelf af te vragen hoe intensief hij/zij met de dingen van God bezig is: in een actieve kerkgang, in gebed, in het bezig zijn - in het leerhuis - met de vraag hoe God wil dat ik leef, in het vormgeven van een eigen spiritualiteit in het alledaagse leven, het proberen om in het alledaagse leven gestalte te geven aan hetgeen op zondag gehoord wordt. Mijn gedachte: als dat gebeurt, dan geef je God ook meer de gelegenheid dat je Hem kunt ervaren. Er moet, kortom, ook een kader zijn, wil men God kunnen ervaren. Waar dat ontbreekt, wordt Godservaring een probleem.

Drie vragen tot slot voor het onderlinge gesprek

1. Hebt u wel eens een Godservaring gehad? Wilt u daar iets over vertellen?
2. Is/functioneert de kerkdienst voor u als een ontmoetingsplaats van God?
3. Graag uw commentaar op de laatste twee zinnen: 'Er moet ook een kader zijn, wil men God kunnen ervaren. Waar dat ontbreekt, wordt Godservaring een probleem.'

Ds. Nico Riemersma hield deze lezing op de senioren dag op woensdag 13 april 2011 in de Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen.